
ПРИНЦИП ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Сергій БАСАЛИК
Володимир ВОЛОШИН

Специфічність оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), що пов’язано з частим втручанням в особисте життя громадян, вимагає від осіб, котрі її здійснюють, чіткого дотримання принципів, визначених законодавством. Особливої актуальності вказаний постулат набуває у діяльності, пов’язаної з протидією корупційним проявам. Одним із таких принципів, визначених законодавцем, є принцип дотримання прав і свобод людини в ОРД.

Він означає, що вповноважені на ведення цієї діяльності оперативні підрозділи та їх посадові особи повинні суворо дотримуватися конституційних положень щодо гарантування прав, свобод, законних інтересів людини з боку держави.

Будь-які порушення конституційних прав і свобод людини в ОРД, ким або чим би вони не були вмотивовані, неприпустимі. У разі їх порушення працівники оперативних підрозділів мають бути притягнені до юридичної відповідальності згідно з чинним законодавством України та, відповідно до положень ч. 8 ст. 9 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”, у випадках порушення прав і свобод людини або юридичних осіб в процесі здійснення ОРД, а також у разі, якщо причетність до правопорушення особи, щодо якої здійснювались оперативно-розшукові заходи, не підтвердилась, Служба безпеки України, Державне бюро розслідувань, Національна поліція, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, Управління державної охорони України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалі-

зує державну податкову і митну політику, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, розвідувальний орган Міністерства оборони України, розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, Служба зовнішньої розвідки України, Національне антикорупційне бюро України, зобов'язані невідкладно поновити порушені права і відшкодувати заподіяні матеріальні та моральні збитки в повному обсязі. При цьому, згідно з ч. 9 ст. 9 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”, громадяни України та інші особи мають право у встановленому законом порядку одержати від органів, на які покладено здійснення оперативно-розшукової діяльності, письмове пояснення з приводу обмеження їх прав і свобод та оскаржити ці дії. Одержані внаслідок ОРД відомості, що стосуються особистого життя, честі, гідності людини, якщо вони не містять інформації про вчинення заборонених законом дій, зберіганню не підлягають і повинні бути знищені.

Чинним законодавством України дозволяються окремі обмеження прав і свобод людини під час ведення ОРД, але вони мають винятковий і тимчасовий характер і можуть застосовуватись лише за рішенням слідчого судді з метою виявлення, попередження чи припинення тяжкого або особливо тяжкого злочину та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства. Оперативно-розшукові заходи, пов'язані з тимчасовим обмеженням прав людини, проводяться з метою запобігання тяжким або особливо тяжким злочинам, їх виявлення та припинення, розшуку осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання або безвісти зникли, захисту життя, здоров'я, житла і майна працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, припинення розвідувально-підривної діяльності проти України.